

GROTE KERK

DEN HAAG

Jaarverslag 2017

Inhoudsopgave

1. Bestuursverslag	3
1.2 Algemeen.....	3
1.2 Financieel.....	5
1.3 Zomeropenstelling.....	5
1.4 Het Metzler orgel.....	7
1.5 De website.....	7
1.6 Culturele en overige evenementen.....	7
1.7 Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage.....	8
1.8 Personeel.....	9
1.9 Donateurs.....	9
1.10 Vrijwilligers.....	9
1.11 Toekomst.....	9
1.12 Besturen en commissies.....	9
1.13 Bestuur.....	10
1.14 Technische Commissie.....	11
2. Jaarrekening	12
Financieel Verslag.....	13
Opdracht.....	13
Samenstellingsverklaring.....	13
Algemeen.....	15
Resultaat.....	15
Jaarrekening.....	16
Balans per 31 december 2017.....	167
Winst-en-verliesrekening over 2017.....	18
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling.....	19
Toelichting op de balans per 31 december 2017.....	22
Toelichting op de winst-en-verliesrekening over 2017.....	26
Overige gegevens.....	30
Verwerking van het verlies 2017.....	30
Algemeen.....	31

1. Bestuursverslag

1.2 Algemeen

De stichting Grote Kerk ("SGK") heeft, zo is in de statuten vastgelegd, ten doel de instandhouding van de Grote Kerk en het bevorderen van een zinvol gebruik van het gebouw in overeenstemming met de waardigheid ervan. Het bestuur verwezenlijkt dit doel onder meer door de kerk tegen vergoeding beschikbaar te stellen voor culturele, maatschappelijke en andere evenementen. Van de opbrengst wordt het klein/dagelijks/regulier onderhoud bekostigd.

Samen met de medewerkers van de SGK heeft het bestuur ook in 2017 weer veel tijd en energie moeten steken om de Grote Kerk voor huwelijken, evenementen, beurzen, concerten en dies meer verhuurd te krijgen. Dit was wederom een grote uitdaging. wat gezien alle omstandigheden grotendeels is gelukt. Deze uitdaging zal ook de komende jaren voor de SGK blijven bestaan.

De SGK heeft haar relatie met de bestaande toeleveranciers in het jaar 2017 bestendigd. De samenwerking met de leveranciers verliep naar tevredenheid. Het bestuur heeft tijdens het Internationaal Orgelfestival 2017 na afloop van een van de concerten een receptiebijeenkomst gehouden voor de vaste leveranciers als dank voor hun inzet. Op die avond waren ook andere relaties van de Grote Kerk uitgenodigd, alsmede de donateurs voor het leven.

De SGK heeft in 2017 uitsluitend de hoogstnoodzakelijke reparaties en het regulier ("klein") onderhoud kunnen uitvoeren. De Stichting Fondsenbeheer Grote Kerk ("SFBGK") bleek niet in staat de SGK (voldoende) gelden ter beschikking te stellen ter financiering van het niet-reguliere ("groot") onderhoud. Ook bleek de eigenaar van de Grote Kerk, de Protestantse Gemeente 's-Gravenhage ("PGG") niet in staat daarvoor gelden ter beschikking te stellen. Andere subsidieverleners, w.o. de Gemeente Den Haag, werden benaderd, maar niet gevonden. Het bestuur zal zich de komende jaren blijven inspannen om gelden voor onderhoud ook via derde partijen te verwerven. Naast het niet-reguliere onderhoud was het wegens gebrek aan middelen helaas wederom niet mogelijk de kosten uit te geven ter hoogstnoodzakelijke vervanging van de verwarming, vernieuwing van de toilettengroep, reparatie van de kerkvloer en het onderhoud van de glas in lood ramen.

Het bestuur heeft verkennende gesprekken gehad met de Stichting Nieuwe Kerk om samen te werken op het gebied van het onderhoud van de Grote Kerk en de Nieuwe Kerk. Mogelijk wordt de Kloosterkerk daaraan in de toekomst toegevoegd.

Het komende jaar zullen deze verkenningen worden voortgezet en mogelijk resulteren in een samenwerkingsovereenkomst.

De SGK heeft zich ook dit jaar intensief bezig moeten houden met de werkzaamheden van de Gemeente Den Haag rondom de herinrichting van het Kerkplein. Gedurende de werkzaamheden was de Grote Kerk slecht toegankelijk en ook dat heeft helaas geleid tot een negatieve impact op de exploitatie.

De Gemeente Den Haag heeft in april 2017 de exploitatie van de Toren voor beklimmingen uitbesteed aan een derde partij. Het bleek moeilijk om met de Gemeente Den Haag en die derde partij afspraken te maken over het onder de Toren gelegen gemeenschappelijke gebruik van het Portaal. Onduidelijk was bij wie de eigendomsrechten berusten van het Portaal: bij de Gemeente Den Haag, die eigenaar is van de Toren, of bij de PGG, die eigenaar is van de Grote Kerk. De SGK heeft om dit uit te zoeken prof. Mr. H.D. Ploeger benaderd, die in een advies van 12 juli 2017 tot de conclusie is gekomen op basis van bestudering van historische stukken, waaronder de eigendomsakte van de Grote Kerk uit 1810, dat de PGG eigenaar is van het Portaal. Met de Gemeente Den Haag zijn gesprekken gaande om tot een werkzame situatie te komen voor het gebruik door of vanwege de Gemeente Den Haag van het Portaal, ten behoeve van de beiaardier, lieden die onderhoud aan de Toren moeten verrichten, maar bovenal door de exploitant en diens torenbeklimmers van de Toren. Helaas is gebleken dat de Gemeente Den Haag en de door haar aangetrokken exploitant van de Toren zich vooralsnog niet erg coöperatief opstellen. Daarnaast is gebleken dat de exploitant van de Toren zich niet beperkt tot torenbeklimmingen, maar zich ook heeft bezighouden met concurrerende zaken en een vaste huurder van de Grote Kerk onderdak heeft geboden.

Steeds vaker worden buiten de Grote Kerk, op het Kerkplein en Rond de Grote Kerk, in het weekend met een vergunning van de Gemeente Den Haag markten gehouden. Deze belemmeren de vrije toegang tot de Grote Kerk tijdens de zomeropenstelling, tijdens evenementen en bij de aanvoer van materialen voor de op- en afbouw van evenementen. Ook worden de nooduitgangen niet altijd (voldoende) vrij gehouden. Het in 2015 opgestarte overleg tussen het bestuur en de Gemeente Den Haag over een afstemming van de vergunningverlening en de voorwaarden daarbij heeft ook in 2017 helaas nog niet tot werkbare afspraken geleid. Helaas heeft ook dit een negatieve invloed gehad op het exploitatieresultaat 2017. De gesprekken zullen het komende jaar een vervolg krijgen.

De strikte geluidsnormen vastgelegd in het Activiteitenbesluit (Besluit algemene regels voor inrichting en milieubeheer) behorende bij de Wet Milieubeheer maakt het onmogelijk de Grote Kerk te verhuren voor schoolfeesten en andere feesten met versterkt geluid. Dit heeft een negatieve invloed gehad op de omzet.

Daarnaast is de SGK geconfronteerd geweest met het verstek laten gaan van haar vaste huurder, de Art Deco Beurs, vanwege het faillissement van laatstgenoemde en ook de Kunst en Antiekbeurs van Art Selections, die het niet voor elkaar kon krijgen met haar standhouders om deze beurs weer in 2017 in de Grote Kerk te houden, heeft verstek laten gaan.

De SGK is in 2017 partner geworden van The Hague Convention Bureau (“THCB”).

Het bestuur is zeer vereerd dat zij op 28 juni 2017 de nieuwe burgemeester van Den Haag, mevrouw P. Krikke in de Grote Kerk mocht ontvangen samen met de HGK (“Haagse Gemeenschap van Kerken”).

Niet alleen voert het bestuur van de SGK haar taak uit met in achtneming van de statutaire doelstelling, maar zij doet dit ook met in achtneming van de Code Cultural Governance.

1.2 Financieel

Aan de SGK is een SIM-subsidie toegezegd voor de jaren 2017 t/m 2022, naast de (kleine) jaarlijkse bijdrage van Monumentenzorg.

In 2017 is in tegenstelling tot de jaren voor 2016, slechts een geringe financiële bijdrage voor het onderhoud verkregen van de Stichting Fondsenbeheer Grote Kerk. Ten gevolge van deze sterke daling van de bijdrage ten opzichte van voorgaand jaren, is er in 2017 een vermindering van het uitgevoerde onderhoud geweest. Het bestuur is met de PGG en de SFBGK in gesprek over de rechtmatigheid van de vermindering van de bijdrage aan het onderhoud door de SFBGK. Het bestuur heeft de PGG en Gemeente Den Haag om (aanvullende) financiële bijdragen voor het onderhoud gevraagd. De aanvragen zijn helaas niet gehonoreerd.

Het jaar 2017 is afgesloten met een negatief resultaat van € 54.268 (tegenover € 14.384 over het jaar 2016). De huuropbrengsten zijn achtergebleven ten opzichte van het voorafgaande jaar. De daling van het resultaat vindt voornamelijk zijn achtergrond enerzijds in het wegvallen van twee beurzen, het terugbrengen van de kerstverhuring door Omroep Max en het niet doorgaan van een oud- en nieuwjaarsfeest en anderzijds in de kosten ten gevolge van het langdurig ziekteverzuim en de vertrekken van het ontslag van de officemanager.

1.3 Zomeropenstelling

Om invulling te geven aan de statutaire doelstelling van de SGK en om de Grote Kerk onder de aandacht van het publiek te blijven brengen heeft de Grote Kerk in 2017 wederom een zomeropenstelling gehad gedurende 19 weken, telkens 6 dagen per week. Op 6 vrijdagen vond er rondom het lunchtijdstip gedurende een half uur een orgelconcertje plaats, verzorgd door conservatoriumstudenten, georganiseerd door de organist van de Grote Kerk, de heer Ben van Oosten. Ook tijdens de herfst-schoolvakantie was de Grote Kerk open voor het publiek.

Ter dekking van de kosten van de zomeropenstelling (extra inzet floormanagement, schoonmaakkosten e.a.) werd ook in 2017 er een toegangsprijs van euro 2 geheven aan bezoekers van 12 jaar en ouder. De openstellingen werden door de bezoekers

enthousiast ontvangen. Bijna 8000 personen hebben de Grote Kerk in de zomer en herfstvakantie bezocht.

De zomeropenstelling was niet mogelijk geweest zonder de enorme inzet van vrijwilligers. De SGK is de vrijwilligers daar wederom zeer erkentelijk voor.

Het bestuur heeft tijdens het Internationaal Orgelfestival 2017 na afloop van een concert een bijeenkomst georganiseerd met de vrijwilligers als dank voor hun inzet.

1.4 Het Metzler orgel

Het orgel wordt goed gebruikt door de vaste organist van de Grote Kerk. Deze geeft ook orgelles aan conservatoriumstudenten van Codarts te Rotterdam en neemt op het orgel examens af. In de augustus is er tijdens de zomeropenstelling een evenement “kom in de orgelkast” georganiseerd door de organist waarbij het publiek een kijkje in het orgel kon nemen.

1.5 De website

De nieuwe website van de SGK is in december 2017 gelanceerd.

1.6 Culturele en overige evenementen

Het was een genoegen voor het bestuur van de SGK de gastheer te mogen zijn van de volgende culturele en maatschappelijke evenementen die in de Grote Kerk plaatsvonden. Het bestuur van de SGK is de organisatoren van de verschillende evenementen zeer erkentelijk dat zij de Grote Kerk als locatie voor hun evenementen hebben uitgekozen.

januari:

- ....

februari:

- het Requiem van Mozart, een concert o.l.v. Pieter Jan Leusink
- schoolfeest van het Haags Montessori lyceum (HML)

maart:

- de Bijenkorf fashion show
- Banenmarkt 50+ van de Gemeente Den Haag
- Rewire festival

april:

- de Mattheüs Passion uitvoering door de Stichting Bachkoor Holland
- de Mattheüs Passion uitvoeringen o.l.v. Pieter Jan Leusink
- Paasdienst van de PGG

mei:

- de jaarlijkse herdenkingsbijeenkomst van de Prinses Irene Brigade
- het Bierproeffestival 2017

juni:

- ontvangst van de burgemeester Den Haag

juli:

- een concert

augustus:

- opening HOP week 2017 - introductieweek voor aankomende eerstejaars studenten van de Haagse vestiging van de Universiteit Leiden
- Internationaal Orgelfestival 2017

september:

- Prinsjesdagviering

oktober:

- een 50+ Beurs
- Business Beurs Haaglanden
- Jaarcongres van het MKB Nederland (Midden en Klein Bedrijf Nederland)
- een woonbeurs
- TV opnames van de EO "Nederland zingt"

november:

- de lamExpat Fair
- een concert
- Internationaal Whisky Festival 2017
- Dance dance dance event in The Hague

december:

- schoolfeest van het Maerlant lyceum
- The Messiah Händel, een concert o.l.v. Jan Pieter Leusink
- een kerstconcert met Jayne Vane o.l.v. Jan Pieter Leusink
- een concert van het Philharmonisch Koor Hagacantare
- de kerstviering van de PGG

Daarnaast was de SGK in 2017 weer gastheer van verschillende andere grote en kleine (besloten) evenementen voor o.m. feesten, lezingen, diners en huwelijken. Gasten waren o.a. diverse ministeries, Dak Kindercentra, de Gemeente Den Haag, Omroep Max met het "Trouw Kerstconcert" en de Indonesische ambassade.

Op 8 mei 2017 vond in de Van Assendelftkapel de jaarlijkse bijeenkomst plaats van de Prinses Irene Brigade en oud-verzetsleiders gevolgd door een korte herdenking van de bevrijding van de stad Den Haag op 8 mei 1945 en een kranslegging bij de plaquette aan de buitenmuur van de Grote Kerk in aanwezigheid van wethouder B. Revis.

Het bestuur zet zich voorts zoveel mogelijk ervoor in opdat huurders tevreden zijn.

1.7 Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage

De Grote Kerk is eigendom van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage. Het bestuur van de SGK beschouwt het als een gunst dat de exploitatie van de Grote Kerk ook in 2017 aan haar is toevertrouwd.

De Protestantse Gemeente heeft ook in 2017 weer twee kerkelijke bijeenkomsten in de Grote Kerk georganiseerd.

1.8 Personeel

Het personeel van de Grote Kerk bestond in 2017 uit uitzendkrachten: een part time account/officemanager, voor 70% , een part time accountmanager, voor 80% en een part time floormanager, voor 50%. Tijdens evenementen werden de werkzaamheden door de floormanager verricht, aangevuld met andere uitzendkrachten.

1.9 Donateurs

Het bestuur van de SGK is de ca. 122 donateurs, waaronder enkele donateurs voor het leven, zeer erkentelijk voor hun bijdrage.

1.10 Vrijwilligers

Het bestuur van de SGK is de ca. 36 vrijwilligers zeer erkentelijk voor hun inzet.

1.11 Toekomst

De marktontwikkelingen zijn dusdanig dat het verhuren van een locatie als de Grote Kerk voor evenementen een grote uitdaging blijft. De Grote Kerk zou meer gevonden moeten worden als locatie voor uitvaartplechtigheden. De huurprijzen staan onverminderd onder druk. Het bestuur van de SGK zal zich samen met de medewerkers moeten blijven inspannen om ervoor te zorgen dat de baten de kosten overstijgen. Er zal nog meer gezorgd moeten worden dat de Grote Kerk als aantrekkelijke verhuurlocatie op de kaart komt te staan. Helaas heeft het bestuur een zeer beperkt marketingbudget tot haar beschikking. In de toekomst zullen tenslotte gelden vrijgesteld moeten worden voor het onderhoud en de vernieuwing van diverse zaken. De gebruiksovereenkomst van de Grote Kerk tussen de PGG en de SGK eindigt op 31 december 2018. Met de PGG zal besproken worden of de gebruiksovereenkomst verlengd zal worden.

De Grote Kerk kan niet zonder de groep van sponsors, donateurs en vrijwilligers. Het bestuur van de SGK zal trachten deze groep ook weer in 2018 uit te breiden.

1.12 Besturen en commissies

1.13 Bestuur

Het bestuur bestaat in beginsel tenminste 5 leden die voor een termijn van 4 jaar worden benoemd, met de mogelijkheid van herbenoeming voor in beginsel nog eenmaal 4 jaar. Het rooster van aftreden staat hierna vermeld. De profielschets van de bestuursleden staat vermeld op de website van de SGK (www.grotekerkdenhaag.nl).

Het bestuur van de SGK heeft in 2017 meer dan 8x vergaderd. Vast terugkerende onderwerpen op de agenda waren de resultaatsontwikkeling van de SGK aan de hand van financiële rapportages en forecasts, het onderhoud en de restauratie van het gebouw de Grote Kerk, de fondsenwerving, de vernieuwing van de website, het Portaal en de (gevolgen van de) herinrichting Kerkplein.

In december 2017 heeft de heer J. Bergwerff, die de functie van penningmeester bekleedde zich teruggetrokken als bestuurslid.

Eind 2017 bestond het Bestuur uit:

	datum aantreden	datum aftreden	herbenoembaar
A. van Ginkel, voorzitter	13-06-2014	13-06-2018	ja
Mw Mr M.J.R. van Nauta Lemke, secretaris	04-06-2012	04-06-2020	nee
Ing M.J. van Kampen	22-06-2016	22-06-2020	ja
Ds. J. Korf	19-02-2015	19-02-2019	ja

Hoofd- en nevenfuncties bestuursleden:

A. van Ginkel

Hoofdfunctie

- onafhankelijk consultant in commercieel vastgoed
- nevenfuncties
- voorzitter Stichting Residentie in Bedrijf, Den Haag
- bestuurslid Stichting Binnenstad Den Haag
- bestuurslid MKB Den Haag
- voorzitter Stichting Ambassade van Den Haag
- ambassadeur van Het Nationale Theater, Den Haag
- voorzitter Stichting Vrienden Prinses Christina Concours

Mevrouw Mr M.J.R. van Nauta Lemke

Hoofdfunctie

- advocaat bij NautaLemke, Den Haag
- nevenfuncties
- lid van de Raad van het Leids Universiteits Fonds (LUF)
- bestuurslid Stichting Orgelconcerten, Den Haag

Ing M.J. van Kampen

Hoofdfunctie

1. adviseren ten aanzien van, voorbereiden en begeleiden van (ver)bouw projecten in de ruimste zin des woords

Ds. J. Korf

Hoofdfunctie

2. predikant (*emeritus*) van de Protestantse Kerk in Nederland nevenfunctie
3. voorzitter en docent van de cursus: Theologie Voor Geïnteresseerden (TVG)

Directie

1.14 Technische Commissie

Ing. M.A. van Kampen, voorzitter

M. van der Steen (RAB, restauratie advies en begeleidingsbureau)

Het bestuur bedankt een ieder die in 2017 een positieve bijdrage heeft geleverd aan het succes van de SGK.

Den Haag, 8 mei 2018

Bestuur

A. van Ginkel, voorzitter

Mevrouw Mr M.J.R. van Nauta Lemke, secretaris

Ing. M.J. van Kampen

Ds. J. Korf

A. van Ginkel, voorzitter

Mr M.J.R. van Nauta Lemke, secretaris

Ing. M.J. van Kampen

Ds. J. Korf

2. Jaarrekening

**STICHTING GROTE KERK
DEN HAAG**

JAARVERSLAG 2017

Algemeen

3.1 Bedrijfsgegevens

De activiteiten van Stichting Grote Kerk bestaan voornamelijk uit restauratie en bevorderen van het gebruik van de kerk.

3.2 Verwerking van het verlies 2017

Het verlies over 2017 bedraagt € 54.268 tegenover een winst over 2016 van € 14.384.
 De bespreking van het resultaat is opgenomen op pagina 5.

De voorgestelde resultaatbestemming is opgenomen onder de overige gegevens van het financieel verslag.

Resultaat

4.1 Vergelijkend overzicht

Het resultaat over 2017 bedraagt negatief € 54.268 tegenover € 14.384 over 2016. De resultaten over beide jaren kunnen als volgt worden samengevat:

	2017		2016		Vershil
	€	%	€	%	€
Netto-omzet	323.628	100,0	402.384	100,0	-78.756
Overige opbrengsten	26.625	8,2	104.569	26,0	-77.944
Brutomarge	350.253	108,2	506.953	126,0	-156.700
Kosten					
Personeelskosten	144.031	44,5	134.293	33,4	9.738
Afschrijvingen	826	0,3	1.823	0,5	-997
Overige bedrijfskosten	247.821	76,5	361.078	89,7	-113.257
	392.678	121,3	497.194	123,6	-104.516
Bedrijfsresultaat	-42.425	-13,1	9.759	2,4	-52.184
Financiële baten en lasten	-309	-0,1	-62	-	-247
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	-42.734	-13,2	9.697	2,4	-52.431
Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	-	-	-	-	-
Bijzondere baten	-	-	6.738	1,7	-6.738
Bijzondere lasten	-11.534	-3,6	-2.051	-0,5	-9.483
Buitengewoon resultaat	-11.534	-3,6	4.687	1,2	-16.221
Resultaat	-54.268	-16,8	14.384	3,6	-68.652

2. Jaarrekening

Balans per 31 december 2017

	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Vaste activa				
Materiële vaste activa (1)		1.390		2.216
Vlottende activa				
Vorderingen (2)				
Handelsdebiteuren	41.572		10.467	
Overige belastingen en premies sociale verzekeringen	2.498		5.590	
Overige vorderingen en overlopende activa	12.081		17.206	
		56.151		33.263
Liquide middelen (3)		301.597		326.037
		<u>359.138</u>		<u>361.516</u>

		<u>31 december 2017</u>		<u>31 december 2016</u>	
		€	€	€	€
PASSIVA					
Eigen vermogen	(4)				
Stichtingsvermogen			1.868		56.136
Voorzieningen	(5)		219.196		206.705
Kortlopende schulden	(8)				
Schulden aan leveranciers en handelskredieten		42.159		39.040	
Overige belastingen en premies sociale verzekeringen		10.249		856	
Overige schulden en overlopende passiva		<u>85.666</u>		<u>58.779</u>	
				<u>138.074</u>	<u>98.675</u>
			<u><u>359.138</u></u>		<u><u>361.516</u></u>

Winst-en-verliesrekening over 2017

		2017	2016
		€	€
Netto-omzet	(7,8)	323.628	402.384
Overige opbrengsten	(9)	26.625	104.569
Brutomarge		350.253	506.953
Kosten			
Personeelskosten	(10)	144.031	134.293
Afschrijvingen materiële vaste activa	(11)	826	1.823
Huisvestingskosten	(12)	69.647	167.365
Verkoopkosten	(13)	11.734	8.539
Algemene kosten	(14)	82.888	87.749
Directe kosten exploitatie	(15)	83.552	97.425
		392.678	497.194
Bedrijfsresultaat		-42.425	9.759
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	(16)	215	560
Rentelasten en soortgelijke kosten	(17)	-524	-622
Financiële baten en lasten		-309	-62
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening		-42.734	9.697
Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening		-	-
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening		-42.734	9.697
Bijzondere baten	(18)	-	6.738
Bijzondere lasten	(19)	-11.534	-2.051
Buitengewoon resultaat		-11.534	4.687
Resultaat		-54.268	14.384

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

ALGEMENE GRONDSLAGEN VOOR DE OPSTELLING VAN DE JAARREKENING

De jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening is opgemaakt op basis van historische kostprijs. De waardering van activa en passiva geschiedt, voor zover niet anders is vermeld, tegen nominale waarde.

Winsten worden toegerekend aan de periode waarin ze zijn gerealiseerd. Verliezen worden verantwoord in het jaar waarin ze voorzienbaar zijn.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder afrekening van voorzieningen wegens oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Een voorziening wordt gevormd voor verplichtingen waarvan het waarschijnlijk is dat zij zullen moeten worden afgewikkeld en waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten. De omvang van de voorziening wordt bepaald door de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overige voorzieningen

Voorziening groot onderhoud gebouwen

De voorzieningen hebben een overwegend langlopend karakter.

Schulden

Schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde tenzij anders is bepaald.

GRONDSLAGEN VOOR RESULTAATBEPALING

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en verrichte diensten enerzijds, en anderzijds de kosten en andere lasten van het jaar, gewaardeerd tegen historische kostprijzen.

Resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de netto-omzet en de kosten en andere lasten van het verslagjaar met inachtneming van de hiervoor vermelde waarderinggrondslagen.

Winsten zijn verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd c.q. de diensten zijn verricht. Verliezen welke hun oorsprong vinden in het boekjaar zijn in aanmerking genomen zodra deze voorzienbaar zijn.

Netto-omzet

Onder netto-omzet wordt verstaande opbrengst van de in het verslagjaar geleverde goederen en verleende diensten onder aftrek van kortingen en de over de omzet geheven belastingen.

Opbrengsten voortvloeiend uit de verkoop van goederen worden verantwoord op het moment dat alle belangrijke rechten op economische voordelen alsmede alle belangrijke risico's zijn overgegaan op de koper. De kostprijs van deze goederen wordt aan dezelfde periode toegerekend.

Brutomarge

De brutomarge bestaat uit het verschil tussen de netto-omzet en de kostprijs van de omzet, alsmede uit de overige bedrijfsopbrengsten.

Afschrijvingen

De afschrijvingen op de materiële vaste activa zijn berekend door middel van vaste percentages van de aanschaffingswaarde, op basis van de verwachte economische levensduur. Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen, boekwinsten echter alleen voor zover de boekwinsten niet in mindering zijn gebracht op vervangende investeringen.

Financiële baten en lasten

De rentebaten en -lasten betreffen de op de verslagperiode betrekking hebbende rente-opbrengsten en -lasten van uitgegeven en ontvangen leningen.

Belastingen

De belastingen worden berekend op basis van het verantwoorde resultaat, rekeninghoudend met fiscaal vrijgestelde posten en geheel of gedeeltelijk niet aftrekbare kosten.